

КРИТИЧАРИТЕ ОДБРАА
' 83

ДОМ НА МЛАДИТЕ „25 МАЈ“ — СКОПЈЕ

1-20. II. 1983

RENTAL REPORT

18

18

18

18

18

18

18

18

18

18

18

По петти пат, во организација на Домот на младите „25 МАЈ“ во Скопје, се организира изложба под наслов „Критичарите одбраа“. Оваа традиционална изложба има отворен карактер во смисла на учество на критичари со помало или поголемо професионално искуство како и на млади историчари на уметноста на кои ова им е критичарско деби. Основна цел на организаторот е преку ангажирањето на критичари и откривање на потенцијални таленти да ја развива критичката мисла кај нас. Исто така, се настојува преку демократски поставениот принцип на селектирање да се дојде до еден од можните избори на она што е поактуелно и поприсутно во македонската ликовна уметност.

Чинот на избирање секогаш поттикнува на креативно критичко размислување. Тој е морален чин кој во себе ги содржи покрај субјективните согледувања, критериуми и сензибилитет на критичарот и неговиот објективен суд. На критичарскиот избор можат да влијаат и други фактори од чисто практична природа. Така некои критичари беа принудени да отстапуваат од предвидениот избор поради отсуственост на одредените уметници и сл. Еден друг вид на отстапување се однесува на, во овој случај, неопходните консултации за да се избегне повторувањето со што се добива поширок и постегнат избор.

Стилската разновидност, нужна на ваквите изложби, го афирмира принципот на самостојност на критичарскиот избор кој претставува можност па и услов преку поединечното да се постигне заедничкото, преку разновидното една динамична неизнасилена целина.

Предноста на годишнава селекција се огледа во презентирањето на дела главно од најмладата генерација македонски уметници.

Несомнено дека во овој, како и во други, избори има доза на пристрасност но и смелост па и ризик што овозможува една симпатична концептуална разновидност. Понекогаш може да стане поинтересно и позначајно забележувањето на одредени идеи и струења, колку и да има во некои од нив недоизграденост, отколку слепо придржување кон веќе признати и проверени вредности. Токму во ваквиот пристап се кријат дражестите на критичарскиот предизвик како еден од битните аспекти на неговата смисла и функција.

Владимир Величковски

БОЛЕ ТАШОВСКИ

ДРАГАН ПЕТКОВИЌ

БРАНКО ЈАКШИЌ

СВЕТОЗАР БОГДАНОВСКИ

ТРАЈЧЕ ДИМЧЕВСКИ

ДИМЧЕ НИКОЛОВ

ДИМИТАР МАНЕВ

СЛОБОДАН ФИЛОВСКИ

ГЛИГОР СТЕФАНОВ

ДИМИТРИЕ ДУРАЦОВСКИ

ЗОРАН ПЕТРОВСКИ

КОНЧА ПИРКОВСКА

МАРИКА БОЧВАРОВА

АЛЕКСАНДАР ГЕОРГИЕВСКИ

МИРОСЛАВ ПОПОВИЌ

КРИТИЧАРИТЕ

ОДБРАА

ВЕЛЕ ТАШОВСКИ

Роден на 11. 11. 1949 год. во с. Осој

Академија за ликовна уметност и постдипломски студии завршил во Љубљана во класата на проф. Габриел Ступица и Јоже Циуха.

Адреса: Војкова 2, 61000 Љубљана

1. Мрежа I, комбинирана техника, 1978, 130 X 18, сопст. на МСУ „Скопје“

2. Мрежа II, масло, 1980 14,0 X 135, сопст. на МСУ „Скопје“

ДРАГАН ПЕТКОВИЌ

Роден 1952 во Скопје.

Академија за ликовни уметности завршил во Љубљана, во класата на проф. Јанез Берник

Адреса: Сава Ковачевиќ 11/2-50, Скопје

1. Динамична површина, Акрилик, 1977/78, 119,7 X 80

2. Бескрајно плаво, Акрилик, 1979, 118,5 X 89 сопст. на авторот

Со определбата за презентација на сликарите Веле Ташовски и Драган Петковиќ, се обидов да истакнам две релативно нови појави на нашата ликовна сцена, појави кои се во секој поглед сосема нетипични за ова средина. Заедничко за овие два автора е нивниот обид, преку редуцијата на илузионистичките, метафоричките и експресивните додатоци, чистиот сликарски јазик да го сведат на појдовната позиција на овој медиум. И уште нешто. Уште од самите нивни почетоци забележлива е стилската определеност и сигурноста во постапката при трагањето по сопствениот сензибилитет, при што рационалниот елемент превагнува над интуитивниот.

За **Веле Ташовски** цртежот и бојата не поседуваат експресивни или симболични квалитети — тие имаат исклучиво функционална вредност, со чија помош тој успева да го постигне ефектот на просторност. Ташовски просторот го дели на два плана, на две рамништа, помеѓу кои се наоѓа шупливата мрежа — мотив кој го среќаваме во речиси секое негово дело. Со поделбата на два плана, од кои првиот е оној од гледачот до мрежата, а вториот позади неа, просторот добива метафизичко значење. Во поновите остварувања, со одредени инверзни просторни решенија (пред вообичаената мрежа поставува тонско заситени сликовни површини — квадрати или правоаголници) тој постигнува квалитет на густа нетранспарентна материја, добивајќи така една извонредна јукстапозиција на два паралелни света — метафизичкиот и материјалниот. На овој начин постапно и рационално градејќи го својот иконичен систем, Ташовски мајсторски не вовлекува во неговиот мисловен процес.

Ако просторните истражувања кај Ташовски беа производ на еден рационален, речиси концептуален однос кон сликаната површина, постигнат со методично и дисциплинирано контролираниот цртеж и употреба на боја, така кај **Драган Петковиќ** просторноста е содржана во самата егзистенција на сликата — објектот. Потполно подредувајќи и се на бојата, Петковиќ во целост ги елиминира традиционалните ликовни изразни средства (композицијата, нарацијата, линијата и т.н.). Обоениот состав на неговите платна (кои неретко се монохрамни) е полн со светлина и во постојано движење кое се чини нема ни почеток ни крај, сугерирајќи просторно временско црење кое секогаш постои и никогаш не запира.

Зоран Петровски

БРАНКО ЈАКШИЌ

Роден 1954, Скопје.

Факултет за Применета уметност — вајарски отсек завршил во Белград, 1980.

САМОСТОЈНИ ИЗЛОЖБИ:

- 1979 — Изложба на скулптури, Битола
- 1982 — Изложба на цртежи, Скопје

Пластичниот скулпторски јазик на БРАНКО ЈАКШИЌ е сведен на основниот геометриски елемент — топката. Врз компактната маса Јакшиќ интервенира настојувајќи да ја разбие кружната форма, да ја реализира и попрецизно да ја дефинира својата вознемирена мисла.

Ритмот, светлоста и сенката претставуваат најбитни елементи кои ја сугерираат илузијата на движењето, на кинетизмот.

То прикажува движењето фиксирано во еден миг на мирувањето кое освен што се наговестува има можност да се движи по надворешен импулс.

Јакшиќ се концентрира, ја потенцира и разбива херметизираната, мирна површина. Со расчленувањето на формата го постига ефектот на динамичната ритмизирана форма, но и буквалното разделување на скулптурата на два дела кои освен како целина, можат и индивидуално да живеат. Овие две состојби на духот јасно согледливи во делата на Јакшиќ се наоѓаат во директна конфронтација. Едната е константната состојба на формата чија материја делува рамнодушно, студено, статично, додека од друга страна и се спротивставува топлиот кинетизам, мобилната состојба.

Со движењето на скулптурата, елементите се врзуваат и создаваат сосема поинтересен визуелен впечаток од претходниот. Постојаниот процес на одделувањето на елементите претставува и услов за константно ново доживување на формата. Во еден миг, преку перфорацијата на формата се открива нова димензија на просторот. Смеслата на овој вид изразување, е во почитувањето на природните закони и законите на структурата на материјата.

Својата скулпторска мисла Јакшиќ ја моделира и поставува на особено флексибилни основи кои оставаат доволно простор за натамошен развигот.

Конча Пирковска

СВЕТОЗАР БОГДАНОВСКИ

Роден 1953, Титов Велес,

1978 дипломира на Педагошката академија — ликовен смер

САМОСТОЈНИ ИЗЛОЖБИ:

— 1974, 1977, 1982 — Титов Велес

— 1978, Титоград.

— 1982 — Скопје, Куманово.

Долгогодишното континуирано сликарско искуство Светозар Богдановски на оваа изложба го презентира преку цртежот во кој го открива неговиот однос и релација кон фигуралниот свет. Главен носител е човекот сфатен како отуѓено суштество фрлено и изгубено во општата конфузија на имажинарните надреално-метафизички простори. Неговиот човек својата смисла и егзистенција ја наоѓа единствено во овие димензии.

Богдановски ги регистрира литерарните појави кои ја поттикнуваат имагинацијата на пренагласените песимистички обоени емотивни состојби.

Преку линијата успева на извесен начин да ја воспостави рамнотежата на композиционата структура на цртежот. Слободните потези укажуваат на неговиот сензибилитет, на внатрешно вознемирениот и донекаде агресивен темперамент. Барокниот цртеж Богдановски го експонира низ драматичната вознемирена линија и нејзината минуциозна обработка. Таа во цртежите е сфатена сликарски, но може да егзистира како самостоен ликовен елемент кој ја обликува формата. Секое запирање и обработување на деталот може да се толкува како разгрнување на просторот. Деталите меѓу себе се поврзани во систем од ефекти и асоцијации.

Формалните, содржински и стилски елементи го упатуваат ова творештво на Богдановски кон класичните традиционални принципи и сфаќања на уметноста.

Конча Пирковска

ТРАЈЧЕ ДИМЧЕВСКИ

Роден 1950 во Скопје. Училиште за применета уметност завршил во Скопје 1972.

Адреса: 50-та Дивизија 33, Скопје 91000

1. 479, ситопечат во боја, 100X71, 1979

2. 380, ситопечат во боја, 70X56, 1980

ДИМЧЕ НИКОЛОВ

Роден 1953 во Битола. Академија за ликовна уметност завршил 1978 кај проф. Богдан Борчич и постдипломски студии во Љубљана 1980.

Адреса: Трубарјева 42, Љубљана 61000

1. Предел 19, бакропис-акватинта, 70X100 1979

2. Предел 14, бакропис-акватинта, 100X71, 1980

Последниве години графиката во Македонија го „извојува“ статусот на самостојна форма, како правец паралелен јавата на повеќе графичари кои ги потврдија своите ликовни со останатите уметнички медиуми. Како потврда на ова е по-и технички вредности. Од овие причини сметам дека на графиката кај нас да и се даде поголем простор. Со една ваква цел се определив за овиедвајца млади талентирани графичари кои скоро исклучиво се посветија на овој вид изразување. Ваквиот избор не е резултат само на нивната веќе стекната техничка вештина во реализацијата и на нивниот веќе оформен ликовен јазик, уку што и обајцата, што се однесува на начинот на изразувањето, се определуваат за непредметната иконографија. Таа во нивните композициски организации создава асоцијации на еден предел, чиј формален речник се движи на поширокото подрачје на оптичкиот структур-лизам и новата апстракција со послобед или со построг геометрички карактер.

Трајче Димчевски се определува за поновиот технички медиум кој повеќе од традиционалните графички постапки одговара на духот на нашата епоха, а во кој е внесен и елементот на бојата. Неговите графики се исполнети со концентрирани значења на ликовните елементи. Тие чинат состав од повеќе различни облици кои на прв поглед се органски. Всушност, карактеристичен е начинот на пристапот кон елементите на структурата на делото и градењето на целината. Тој од воопштени и апстрактни постулати го гради својот објективен свет, односно зема атрибути од пределот чија автентичност е задржана само во основните контури, кои сепак се создадени во уметниковата имагинација. На неговите графики се забележува една ликовна игра која може да наметне и повеќе асоцијации, каде што одредени облици се врзуваат за реалниот впечаток како визуелни траги од стварноста и како обоени податоци во композицијата, во која статичноста е само привидна. Димчевски го задржува белото ако знак на просторот во кој облиците ги конкретизира како дводимензионален релјеф. За колористичката убавина на неговите графики придонесува и доминантниот топол колорит, суптилно вариран во карактеристични односи на жолтото, синото и зеленото. Тој скоро редовно изнаоѓа ист тематски и мотивски извор на инспирација, менувајќи ги само облиците на толкувањето на поединечните делови на пределот. Создава низа слични, но во сржта и секогаш нови варијанти на појдовната пластична тема.

Графиките на **Димче Николов** содржат една универзална терминологија на пластични знакови што се израснати на витално чувство за современоста. Тој конструира автономни ликовни знаци претварајќи ги во преносници на сопствените ликовни визији, каде што се открива една современа урбана иконосфера. Тие го разбиваат затворениот простор и ја отстрануваат наративноста и дескриптивноста. Овие „кадри“ се збир од различни, но и повторливи облици, со крајно прецизни пластични структури, чија организација е мотивирана со произволно просторно разместување. Тоа се, всушност, знаци што лебдеат во нематеријалниот простор којшто ги носи и ги осмислува. Во вака создадените сложени структури, каде што алузијата на предметите ја утврдува извесната реалност, особено придонесуваат и тонските премини, а понекогаш и релјефните решенија, што во крајна линија е резултат на паралелната свест за она кон што тежи авторовиот интерес и самите технички можности на употребата на техниката ба-кропис-акватинта.

Марика Бочварова

ДИМИТАР МАНЕВ

Роден 1948 година во Штип.

Академија за ликовни уметности завршил во Белград 1975 год. Самостојни изложби во Скопје 1976 година и Струга 1979 год. Групни изложби на сите изложби на ДЛУМ од 1975, Бања Лука 1978., Париз 1979/81, во склоп на изложбата Младата југословенска уметност во Грција, Австрија, Унгарија и Полска 1981/82.

1. ЖЕНА И ПТИЦА 137x110 масло на платно

Повторната средба со сликарот Димитар Манев, после неговиот престој во Париз, недвојбено ни донесува едно ново ликовно размислување и реализирање кое се согледува во Усвојувањето на нови ликовни решенија.

Тоа е во секој случај надоврзување на неговата досегашна ликовна ориентација, експресивна и збиена, лишена од традиционалните форми и во својата суштина апстрактна.

Во омеѓениот простор кој настанал преку широките движења на раката, Манев со тешки наноси кои релефно се експонираат на платното, ја гради фигурата материјализирајќи ја својата ликовна визија. Фигурата се насетува, сега геќе во еден цврст и јасен композициски пристап, каде површината е нагласено колористички раздвоена со монохромно обонени парцели. Со помош на знакот, кој асоцира на магичното и тотемското, воспоставува динамичен однос и во распоредот на сликата постигнува општ ритам кој е во служба на фигурата.

Страствената жестина, со која Манев се нафрла на своите платна, се огледа највпечатливо токму во чистата и интензивно јака боја, која потенцира импулсивен порив и одредена психичка состојба. Но тоа не значи дека фактурата ја гради во еден здив. Динамичната линија и сугестивната снага на бојата, која создава визуелно жариште, се плод на подолго опсервирање на сликарот и непрекинато враќање на проблемот кој си го поставил пред себе.

Александар Георгиевски

СЛОБОДАН ФИЛОВСКИ

Роден 1950 год. во Битола

Академија за ликовни уметности завршил во Љубљана 1976 год. во класата на професор Г. Ступица.

Самостојни изложби — 1976 во Скопје (со Јакимовски и Ташовски) и 1980 во Скопје.

Групни изложби — Млада генерација III 1977 год. во Скопје, Септембарски ликовни салон младих 1980 Никшиќ.

1. АРХАНГЕЛ 130x150 акрилик

2. ЕПИТАФ 60x80 акрилик

Сликарскиот опус на младиот ликовен автор Слободан Филовски ни навестува еден креативен темперамент, не толку препознатлив по својот ликовен речник, колку по својата инвентивност и специфичност. Но во неговите поранешни дела се препознава лирската апстракција, каде сугестивната и тонски ладна боја оди паралелно со јасно изградената линија, која во даден момент интервенира градејќи специфична композициска концепција.

Евидентен е неговиот еволутивен пат кој веќе јасно се оцртува во неговите понови дела, работени во рамките на една ликовна синтакса блиска истовремено на сликарството на Ташизамот.

Со помошта на своевидниот „дрипинг“ (истуѓање), долготрајно во самиот кист, Филовски ја истражува изражајната сила на бојата, пренесена на платното во нејзината најслободна игра, претворајќи ја во возило на космички емоции. Со доминантните бледо-сини тоналитети пренесува автентична внатрешна состојба, со асоцијација на мир, која преку обоените површини му ја сугерира и на посматрачот. Ваквата апстракција ни нуди халуцинантни облици, вон сèкогното и материјалното, сведувајќи ја фактурата на една поголема флека. Просторот во овој случај е елементарна негација во исто време облик и безобличност, стварност и нестварност.

Александар Георгиевски

ГЛИГОР СТЕФАНОВ

ДЕЛО: Истражување со конопно платно и теракота, комбинирана техника, 8x76x24, 1981

БИОГРАФИЈА: Роден 1956 во Кавадарци. Факултет за ликовни уметности завршил во Београд кај проф. Ј. Кратоџил
Адреса: Георги Димитров 12, Кавадарци

САМОСТОЈНИ ИЗЛОЖБИ: 1972, Кавадарци
1974, Кавадарци
1981, Кавадарци инсталации, градски плоштад

На разградбата на класичната дефиниција на скулптурата како монохромен волумен во просторот, на почетокот на векот му предходеше силно влијание на црнечката пластика која внесе нови техники и постапки (дупчење на материјат — наспроти класичниот илузионизам на длабочината и плановите на ликот), и второ, појавата на "ready made" предмети како скулптури (Duchamp, Schwitters, Ray) во 20-тите години на ова столетие, кога се раскинува со оваа вековно општо прифатена скулпторска дефиниција. Натому, појавата на енформелот (со својата „спонтанна, отворено непрограмирана и непројектирана техника“) ја ублажува традиционалната дистинкција на скулптурата и сликата, инаугурирајќи го поимот на објектот, кој со амбиентите и инсталациите во просторот на последното десетолетие, ќе го издначи поимот на скулптурата со пластичкиот именител.

Во контекстот на таквата редефиниција на поимот на скулптурата Стефанов се претставува со своите објекти, инсталации и интервенции во просторот на еден просторно и временски одреден начин. Избегнувајќи ја каталошко-инвентарската спецификација (скулптура-објект, слика-објект, амбиентална пластика, номадски експериментализам и др.) на неговата пластичка дејност, би истакнал само неколку битни елементи.

Стефанов воведува, за наши услови нов и неконвенционален пристап кон материјалот. Со употреба на веќе готови теракоти (стомни, грниџа), потоа грубо конопно платно, јаже, дрво, памук, жица воспоставува автентичен и непосреден став кон широката скала на тактилни вредности на материјат. Материјалот го сфаќа во неговата елементарна форма, со што се елиминира интервенцијата на обработката. Иврсен регионализам и „етнографско“ одбирање на материјалот е резултат на интимизмот на творечкиот израз, но и свесно бегане од монументализмот и лажниот академизам на прокламираната уметност. Стефанов го постулира својот пластички проект на обединувањето на спротивности на разновидни тактилни и тектонски својства на материјалот: односот на теракотата кон платното и жицата, односот на памукот кон дрвото, и покрај својата материјална разновидност се обединуваат со внимателно одбраната хроматика и со своето заедничко „природно“ потекло.

Инсталирањето на објектите во просторот и интервенцијата во просторот се логична проекција на делата во одредено временско траење: инсталирање (3 инсталации на градскиот плоштад во Кавадарци од 1—25. VIII. 1982 година) беше пропратено и со акцијата „нижење“ и „денчење“, а интервенцијата во просторот (која ја организираше МСУ во Скопје во јули 1982 година) сукцесивно траеше неколку дена демонстрирајќи го процесот од минималистичката интервенција на поставување на куп памук, потоа дрвена конструкција, па до обработка и моделирање на „памучниот ѕид“.

Треба да се нагласи исклучителноста и изолираноста на пластичкото размислување на Стефанов во напорот на проширувањето и отварањето на разновидните пристапи кон пластичката проблематика.

Мирослав Поповиќ

ЦИМИТРИЈЕ ДУРАЦОВСКИ

ДЕЛА: „Мобиусова лента“, масло 1981

„Hommage a, Leonid Šejka“, масло 1981

„Цртеж, 1982“

„Цртеж, 1982“

БИОГРАФИЈА: Роден во Струга 15. 02. 1952. Училиште за применета уметност завршил 1975 во Скопје. Живее во Струга. Адреса: Караманди 12, 97330 Струга

САМОСТОЈНИ ИЗЛОЖБИ: 1977, Скопје, Галерија при домот на младите 25 Мај 1982, Нови Сад, Галерија културног центра

Секако дека со овие неколку дела не може да се претстави широкиот дијапазон на ликовната и интелектуалната проблематика во делото на сликарот Дурацовски. Медиалното потекло на неговиот опус го оддалечува од вековните ликовни струења и го ситуира во бизарна положба на ликовен самотник.

Дурацовски инвентивно ја варира постоечката медиална иконографија, амблематика и митологија. Темите произлегуваат од типично медиалните стремежи кон разновидните слоеви на европската култура во распон од средновековната уметност па до Маљевиќ.

Низ проторите на декириковските штимунзи поминуваат историски, имагинарни и фантастични ликови: ги сретнуваме основоположниците на Медиалата (Шејка, Главуртик...), потоа Борхес, Јејтс, присутни се кукли и предмети — топки, полиедри, коцки, мапи и др.

Реафирмацијата на фигураликата во склоп на ваквата медиална постапка се обновува со загадочна метафора, со прераснување на позитивистичкото искуство, со нагласување на темата и дескрипцијата и со употреба на класичниот занает го смисол на ренесансниот идеал.

Разработката и дешифрирањето на интелектуалните слоеви на сликите на Дурацовски (односот на текстот кон цртежот, литературните цитати, имиња, поими) наметнува речиси „археолошки“ напор, чиј успех зависи од темелното познавање на културно-историската градба од разновидно потекло.

Мирослав Поповиќ

ДОМ НА МЛАДИТЕ „25 МАЈ“ — СКОПЈЕ

ГАЛЕРИЈА

СОВЕТ НА РЕДАКЦИЈАТА

ЉИЉАНА НЕДЕЛКОВСКА, АРИЗАНОВ ИЛИЈА, БОГДАН ВИ-
ДОЈЕ МУСОВИЌ, ДРАГОЉУБ БЕЖАНОВИЌ, ХРИСТО ПЕ-
ТРЕВСКИ, ДУШКО ГЕОРГИЕВСКИ

Печатено во Печатница „2 Август“ — Скопје

Тираж 150 примероци

205-706 - Deljo

ДОМ НА МЛАДИТЕ „25 МАЈ“ — СКОПЈЕ

Г А Л Е Р И Ј А

1. — 20. II. 1983